
Kyrkomötet
Ekumenikutskottets betänkande 2022:7

Stöd den ortodoxa kyrkan i Ukraina

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2022:46 i vilken föreslås att kyrkomötet ska uttala sitt stöd för den ortodoxa kyrkan i Ukraina. Utskottet konstaterar att det är svårt att uttala sig till förmån för en enda ortodox kyrka i Ukraina, då den ortodoxa kyrkliga situationen är komplex. Utskottet föreslår kyrkomötet att avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:46.

Motionens förslag

Motion 2022:46 Olov Lindquist och Marcus Romedahl

Kyrkomötet beslutar att uttala sitt stöd för den ortodoxa kyrkan i Ukraina.

Bakgrund

Tidigare uttalanden och motioner

Under kyrkomötet 2001 uttalade sig Svenska kyrkan med anledning av terrordåden i New York. På samma kyrkomöte ställde Benny Jönsson frågan (Fr 8) om Svenska kyrkan har någon policy för vem som har rätt att uttala sig i vilka frågor. Svaret (Svar på fråga 2001:8) lägger stor vikt vid den enskilde kristnes ansvar med utgångspunkt från Guds Ord och samvetet. Vad gäller sociala etiska frågor konstateras att det inte finns någon policy. Däremot hänvisas till inledningstexten till kapitel 10 i kyrkoordningen där det bland annat anges att det hör till den nationella nivåns uppgift att vara en röst utåt, såväl i det svenska samhället som i internationella sammanhang. Svaret pekar på att det finns olika företrädare för Svenska kyrkan som kan uttala sig i olika sammanhang och att det kan vara i sin ordning.

2014 gjorde kyrkomötet ett uttalande till stöd för situationen i Mellanöstern med tanke på den humanitära katastrof som då ägde rum och i synnerhet för den förföljelse som pågick av religiösa minoriteter och kristna församlingar som stod inför utplåning i Irak (Eu 2014:7).

Till kyrkomötet 2021 inkom motion 2021:76 "Uttalanden i samhällsfrågor". Motionärerna ville att kyrkostyrelsen skulle utarbeta en policy för Svenska kyrkans nationella nivå för uttalanden i samhällsfrågor och politiska frågor som inte direkt berör Svenska kyrkan. Motionen avslogs och i samhälls- och kulturutskottets betänkande (SK 2021:10) pekades på den nationella nivåns uppgift att vara en röst såväl i det svenska samhället som internationellt. Läronämndens yttrade 2021:10y

över samma motion betonade att det inte går att avgöra i vilka samhällsfrågor som Svenska kyrkan ska uttala sig och att detta behöver vara föremål för tolkning i varje tid.

Ekumenisk solidaritet och svenskkyrkliga uttalanden för Ukraina

I Svenska kyrkans ekumeniska samarbeten med Kyrkornas världsråd (KV), Lutherska världsförbundet (LVF) och ACT-alliansen (ACT) har kriget i Ukraina varit föremål för ekumeniska samtal, solidaritet, uttalanden och biståndsbete från det att kriget började. Även Svenska kyrkan själv har uttalat sig på olika sätt.

Kyrkornas världsråds tillförordnade generalsekreterare, Iona Sauca, har genomfört resor till Ukraina för att möta ledarna för KV:s alla medlemskyrkor och religiösa sammanslutningar i Ukraina och flera uttalanden har gjorts med anledning av kriget (www.oikoumene.org/news/wcc-acting-general-secretary-in-ukraine-we-came-here-to-show-our-solidarity, www.oikoumene.org/news/wcc-delegation-visits-ukraine-amidst-the-ongoing-war, www.oikoumene.org/news/religious-communities-in-ukraine-meet-with-world-council-of-churches-call-to-stop-the-war).

Liknande uttalanden och resor har även generalsekreteraren i LVF, Anne Burghardt, genomfört för att visa stöd, solidaritet och se hur det arbete går som LVF:s medlemskyrkor genomför. (www.lutheranworld.org/news/restore-peace-ukraine och www.lutheranworld.org/news/ukraine-lwf-team-visits-towns-north-kyiv).

Chefen för Act Svenska kyrkan, Erik Lysén, besökte Ukraina under våren 2022 för att möta människor drabbade av kriget och besöka det biståndsbete som Act Svenska kyrkan stödjer. Både som chef för Act Svenska kyrkan och som moderator för ACT-alliansen har Erik Lysén gjort ett uttalande om kriget i Ukraina. Uttalandet handlar om att få slut på våldet och uppmanar alla parter att respektera internationell humanitär rätt och att fortsätta de diplomatiska ansträngningarna.

(www.svenskakyrkan.se/act/nyheter/act-alliansen-ar-djupt-bedrovad-och-allvarligt-oroad-over-kriget-i-ukraina). Genom Sveriges kristna råd (SKR) har ärkebiskop Antje Jackelén (ordförande) tillsammans med presidiet för SKR uttalat sig. Presidiet uttalar sig för fred, fortsatt ekumeniskt arbete och bön (www.skr.org/uttalande-fran-sveriges-kristna-rads-presidium-gallande-kriget-i-ukraina).

Ortodoxa kyrkor i Ukraina

Det finns sedan 2018 tre parallella ortodoxa kyrkostrukturer i Ukraina. Den självstyrande ukrainska delen av den rysk-ortodoxa kyrkan var till nyligen den enda av världsortodoxin erkända ortodoxa kyrkan i Ukraina. Den har sitt säte i Moskva och är under ryskt inflytande. Den andra är den ukrainska ortodoxa kyrkan (Kiev patriarkatet). De har brutit banden med Moskva. Den tredje ortodoxa kyrkan är den ukrainska autokefala ortodoxa kyrkan (har ett eget överhuvud och absolut självständighet, men erkänner patriark Bartholomeus i Konstantinopel). De är efterföljare till en kyrka som grundades på 1920-talet och har överlevt i nordamerikansk exil. Under 1990-talet kom kyrkans ledare tillbaka till Ukraina.

De två sistnämnda kyrkorna erkändes aldrig av de resterande ortodoxa kyrkorna som riktiga kyrkor. Den till 2018 enda erkända ortodoxa kyrkan i Ukraina upplevde att det blev svårare och svårare att underordna sig moskvapatriarkatet och den ryska kyrkan i det nu fientliga Ryssland. Samtidigt ville många ukrainare inte vara en del av en ortodox kyrka som inte är erkänd. Till slut bestämde sig den ekumeniske patriarken Bartholomeus (Konstantinopel) att undersöka situationen i Ukraina. Detta ledde till grundandet av den nya ukrainska ortodoxa kyrkan som i princip ska omfatta alla ortodoxa biskopar i Ukraina, oavsett vilken av de tre–fyra kyrkoorganisationerna de

tidigare tillhört. Det betyder att den nya ukrainska ortodoxa kyrkan i princip är en sammanslagning av kievpatriarkatet och den ukrainska autokefala ortodoxa kyrkan. I januari 2019 gav Bartholomeus kyrklig självständighet till den nya kyrkans ledare, metropolit Epifanus. Detta beslut har lett till en splittring inom världsortodoxin.

Eu 2022:7

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:46.
--

Utskottet anser att det är svårt att uttala sig för en enda ortodox kyrka i Ukraina då den ortodoxa kyrkliga verkligheten i landet är komplex, och består av flera ortodoxa kyrkor.

Motionärens intentioner täcks av att Kyrkornas världsråd (KV) gjorde följande uttalande med anledning av kriget i Ukraina under generalförsamlingen i Karlsruhe i september 2022: "War in Ukraine, Peace and Justice in the European Region" (Statement by the WCC 11th Assembly in Karlsruhe, Germany).

Alla uttalanden under en generalförsamling tas i konsensus och under arbetet fanns både representanter för den Rysk-ortodoxa kyrkan och ortodoxa kyrkorepresentanter från Ukraina närvarande. Stora delar av uttalandet grundar sig på det uttalande som KV:s centralkommitté gjort tidigare i år. I uttalandet konstaterar KV att Europa tragiskt nog befinner sig i krig efter att Ryssland invaderade Ukraina den 24 februari i år. Generalförsamlingen beklagar det illegala och orättfärdiga kriget och kräver ett omedelbart eldupphör samt att förhandlingar ska säkra en hållbar fred. Vidare väddar generalförsamlingen i uttalandet om respekt för internationell rätt och konstaterar att krig är oförenligt med Guds väsen och vilja för mänskligheten.

Utskottet betonar också det viktiga arbete som Act Svenska kyrkan stödjer i Ukraina tillsammans i ACT-alliansen.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att motionen avslås.

Uppsala den 6 oktober 2022

På ekumenikutskottets vägnar

Katarina Glas, ordförande

Jakob Sundmark, sekreterare

Beslutande: Katarina Glas, ordförande, Gun Eriksson, Klas Corbelius, Agneta Brendt, Christian Bonde, Edvina Palmcrantz, Josefin Carlsén, Eva-Maria Munck, Åsa Felix Everbrand, Gudrun Wängelin Lernskog, Madelaine Erlandsson Starwing, Per Hanö, Mona Olsson, Håkan Sunnliden och Agneta Granström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Yvonne Stålnacke, Peter Weiderud, Birgitta Nilsson, Tomas Jansson, Lars-Ivar Ericson, Johan Hjertén, Jan-Åke Isaksson, Marja Hillerström, Birgitta Axelsson Edström, Maria Hjernerth och Kerstin Rossipal.

Biskop Sören Dalevi har deltagit i utskottets överläggningar.